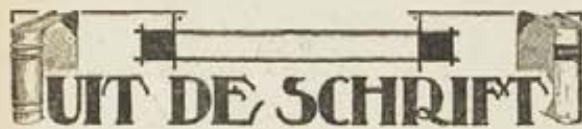

Uit deze beschouwingen volgt, dat de Neo-Malthusiansche middelen niet alleen tegennatuurlijk, maar ook anti-christelijk zijn, aangezien deze voorbehoedmiddelen met meerdere geboden Gods in lijnrechten strijd zijn.

Zoo is dan het Neo-Malthusianisme, geboren uit een revolutionairen geest en opgegroeid onder de begunstiging van het rationalisme, in wezen, doel en middelen anti-godsdienstig, asociaal en tegen-natuurlijk. Moge daarom ieder, die het wel meent met de toekomst van ons volk, zich hoeden voor zijn verderfelijke praktijken en trachten de verspreiding van zijn leer met alle macht tegen te gaan.

Dr A. C. DROGENDIJK.

Het leven van Gods volk in donkere tijden.

III.

Belijden.

„O, Heere, tot een oordeel hebt Gij hem gesteld, en o Rots, om te straffen hebt Gij hem gegrondvest”.

Hab. 1:12 c.

Eerst wanneer zekere gejaagdheid en opgewondenheid, veroorzaakt door de spanning en druk der groote wereldgebeurtenissen, overwonnen zijn, komt men tot juist inzicht en zuiverder oordeel. Zoo lang een mensch alleen leeft bij de stemmen, die bepaald worden door koersschommelingen en handelsbalans, zal hij in dezen tijd weinig rust en stabiliteit vinden; en dat zal hem weer al meer zijn evenwicht en zelfbeheersching doen verliezen.

Wij kunnen zeker niet allen zeggen, dat we daar geheel vreemd van zijn. Het geweldig wereldgebeuren en „de donkere toekomst voor ons en onze kinderen” grijpen velen op 't diepst aan, ook al blijft het geloof, naar Gods Woord, waarschuwen en corrigeren „zijt dan niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn zelfs kwaad”. Doch ook zoo blijft elk heden nog moeilijk genoeg, en we zijn als Christenen niet gewend de moeilijkheden te ontlopen, maar willen ze veeleer zeer reëel onder oogen zien. We kunnen dat ook, omdat het Woord Gods zijn licht doet stralen op elk levensterrein en op alle wereldgebeuren.

Wat wist Habakkuk al, en zoo worstelde hij er mee. Zijn worsteling blijkt uit de herhaalde waarschuwingen, waarvan het eerste hoofdstuk van zijn profetie reeds vol is: „Waarom laat Gij mij ongerechtigheid zien, en aanschouwt de kwelling?” (vs 3). Maar dat blijft ook nog doorklinken, als hij geboden en beleden heeft: „Waarom zoudt Gij aanschouwen die trouweloosheid handelen?; waarom zoudt Gij zwijgen als de goddelooze dien verslindt, die rechtvaardiger is dan hij?” (vs 13).

Het is ook voor den geloovige niet gemakkelijk, te leven in donkere tijden. Gods volk kent ook zijn moeiten, en heeft ook zijn vragen. Als men ze ECHT heeft, en men is oprecht geloovig, zal men bidden, en MOETEN bidden, als Habakkuk; en biddende zal men niet slechts steun, maar ook een sterk vertrouwen in God vinden. Doch Habakkuks voorbeeld leert reeds, dat hiermee de moeiten nog niet restloos uit ons leven verdwenen, noch alle vragen beantwoord zijn. Het is dan ook zeker nog niet genoeg gezegd, dat Gods volk in donkere tijden bidden en vertrouwen moet. Hier moet nog iets aan toegevoegd worden, dat ook voor Habakkuk, zoowel aanvankelijk, als ook, later, definitief, pas de oplossing van zijn zorgen betekende: men moet ook leven bij Gods Woord; en wat dat Woord ons leert, belijden. Alleen bidden en alleen vertrouwen zouden nog een vrome vlucht kunnen zijn uit deze wereld, en daarmee een miskennis van de Christenroeping in het heden. Zeker, men moet thans vóór alles GOD zien en op Hem letten in gebed; men moet ook, geloovig biddende, de wereld overwinnen door een vast vertrouwen; maar toch zal men ook weer niet krachtig en vruchtbaar in de wereld kunnen leven, als men niet tenslotte, biddende, Gods regeren van de wereld belijdt bij 't licht Zijner heerlijke openbaring, om zoo in 't dagelijksch leven terug te keeren. De belijdenis van wat God werkte, is tenslotte Habakkuks kracht geweest, met welke belijdenis-zelf hij ook nog wel moeite hield, maar die ten laatste op geen andere wijze dan door steeds weer en meer te bidden, en te vertrouwen, en te belijden, overwonnen werd. Daarom moet het belijden er nu tenslotte nog bij.

Men moet niet zeggen, dat het vragen naar het waarom steeds te veroordeelen is, of niet zou kunnen volgen op een geloovig, vertrouwend gebed. Ook Jezus deed op het „MIJN God, MIJN God” een „waarom” volgen: „waarom hebt Gij mij verlaten?” De vraag dringt zich in donkere tijden aan ieder onweerstandelijk op: waarom geschiedt dit alles; wat is er de zin van; hoe gedooft God toch zooveel onrecht en geweld, oorlog en godde-

loosheid op aarde? Waarom moest bij zooveel leed en moeite, reeds door de wereld gedragen, thans nog een wreede en gevaarvolle oorlog uitbreken? Het is zelfs goed, ja eisch, zoo te vragen, indien men met dit vragen slechts wil gaan tot Gods Woord, om er in gehoorzaamheid het antwoord uit te vernemen, en daarmee werkzaam te zijn in geloof.

Zoo deed Habakkuk, biddend-belijgend. Gruwelijk was het optreden van den Chaldeeër, maar DIT verstond Habakkuk er althans van, en DAARIN vond hij reeds het beginsel van zijn rust en kracht, en DAT wilde hij daarom tenslotte nu ook voor zijn God belijden: „O Heere, tot een oordeel hebt Gij hem gesteld, en o Rots, om te straffen, hebt Gij hem gegrondvest”. Dat is nocht het laatste woord over den oorlog; dat was het ook voor Habakkuk niet; maar het moet wel steeds weer het eerste woord van den Christen bij iederen oorlog zijn, en de belijdenis, waarvan hij uitgaat, die ook verder veel bepaalt.

De oorlog als Gods gericht, en een oorlog, waarbij heel de wereld is betrokken, als Gods wereld-straftgericht, dat wist niet slechts Habakkuk het eerst te moeten belijden, maar dat is ook het eerste en doorgaande onderricht over den oorlog van Jezus en het Nieuwe Testament. Men mag daarna, als Habakkuk, nog veel te zeggen en te vragen hebben, dit primaire, dat in iederen oorlog ligt, zal door Gods volk steeds vóór alles moeten beleden worden, met alles wat deze belijdenis eischt en inhoudt. Hier mag Gods volk in donkere tijden niet overheen loopen. Dit mag men niet trachten te verdringen, omdat men liever maar iets anders van den oorlog wil zeggen. Dit zal in het gebedsleven niet kunnen ontbreken. Habakkuk leerde goed en recht bidden in oorlogstijd.

...

Oorlogen behooren tot Gods zwaardere en bijzondere oordeelen, die indringender zijn dan ziekten en natuurrampen. Elke oorlog heeft iets te zeggen. Er is altijd een roepstem in, over des menschen schuld en zonde. Hetgeen leiden moet tot belijden.

Het beste en eerste belijden is het belijden voor God. Allereerst het feit: „O, Heere, tot een oordeel hebt Gij hem gesteld, en o Rots, om te straffen hebt Gij hem gegrondvest”. De Heere, de Verbondsgod, is, alle eeuwen door, Dezelfde. Hij verandert niet, maar is vast als een rots. Daarom weet Habakkuk dit, en behoeft hij er niet aan te twijfelen. Ook dit wereldwee over Juda en de omliggende volkeren is oordeel en gericht. Habakkuk erkent, aanvaardt, belijdt het voor den Heere zijn God. Maar dat sluit in: de erkenning van schuld.

In donkere tijden moet het leven van Gods volk ook belijden zijn. Belijden van eigen schuld, en van de schuld der wereld. Maar ook het getuigenis van dit alles voor de wereld, die daar zelf niet mee bezig is, noch aan denkt. Wij moeten nu ook den NAAM des Heeren belijden; van de Rots der eeuwen, die niet verandert, die trouw is aan Zichzelf en Zijn verbond, in het zenden van oorlogen, om de menschen nog te roepen tot bekeering en de belijdenis van hun zonden.

Dat is het ontroerende van oorlogen: dat ze telkens weerkeeren. Gods volk belijdt daarin den herhaalden terugkeer van den trouwen Verbondsgod, die komt met Zijn straffen en oordeelen tot de wereld, opdat Hij haar nog genadig zij. Dat is de HEERE. Dat is de Rots.

Maar hoe menigmaal is het al niet geëindigd in deze wereld met de woorden van Openb. 9:20-21: „En de overige menschen, die niet gedood zijn door deze plagen, hebben zich niet bekeerd van de werken hunner handen, dat zij niet zouden aanbidden de duivelen, en de gouden, en zilveren, en koperen, en steenen, en houten afgoden, die noch zien kunnen, noch hooren, noch wandelen; en hebben zich ook niet bekeerd van hunne doodslagen, noch van hun venijngevingen, noch van hunne hoereri, noch van hun dieverijen”. De menschen luisterden niet als Gods gericht op aarde waren, en zij antwoordden niet; zij deden geen belijdenis en bekeerden zich niet.

Gods volk moet in dezen tijd veel doen; maar deze drie mogen niet ontbreken: BIDDEN, VER-
TROUWEN, BELIJDEN.

E.-V.

A. R.

De belijdenis in den cirkelgang van „Kerkopbouw”.

Zoals men weet, wordt er in de Hervormde Kerk den laatste tijd veel gedacht en geschreven over de vraag, hoe men de ingezonken kerk tot nieuw leven kan roepen. Bekend zijn met name de twee bewegingen „Kerkherstel”, en „Kerkopbouw”. „Kerkopbouw” geeft een reeks van brochures uit, waarin men tracht, wegen te wijzen tot een „opnieuw belijden”. Dezer dagen verscheen een rapport A II, uitgave van de commissie voor „Kerk en Theologie” namens de vereniging „Kerkopbouw” (Boschen Keuning, Baarn). De brochure, zooeven bedoeld, voert als hoofdtitel „Openbaring”,

en als ondertitel „De Belijdenis des Geloofs”. Ondertekenaars zijn de leden der „subcommissie van de Commissie voor Kerk en Theologie der Vereniging Kerkopbouw”, de heeren G. van der Leeuw, J. H. Smit Sibinga, K. Sonies, H. de Vos, C. G. Wagenaar, W. A. Zeijndner. Zoals men ziet, werken in deze commissie „theologen van verschillende herkomst” samen; hetgeen trouwen, geen wonder is, want men voelt op elke bladzijde barthiaansche invloeden; wij kunnen dan ook „er in komen”, dat de commissie, zooeven genoemd, het betreurt, dat de samenstelling der commissie niet nog rijker gesorteerd was. Zij verklaart, dat dit niet haar schuld is, en wij gelooven het graag. Immers, indien anderen, ook in „Kerkherstel”, eenmaal het Barthianisme aanvaard hebben, is er geen enkele reden waarom zij tegenover „geest en hoofdzaak” van dit rapport afwijzend zouden staan, of nog langer afzonderlijk zouden handelen over de hier aangesneden kwesties.

Het ingediende rapport van „Kerkopbouw” spreekt over openbaring als „daad Gods”, over andere religies, over het Woord, over Christus over het wonder, het getuigenis van den Heiligen Geest, de openbaringsmiddelen, de natuur, de cultuur, Heilige Schrift, Kanon, Schrift en traditie sacrament, en ook over de belijdenis.

Dezen keer staan wij even stil bij dit laatste onderwerp.

Want in het jaar tusschen Afscheidings- en Deleantieherdenking blijft ons de roeping opgelegd, na te gaan, hoe het staat met de beweging der geesten in de Hervormde Kerk. Een volle eeuw, nadat de scherpe stem van De Cock vroeg om terugkeer naar de belijdenis, een halve eeuw nadat die van Kuyper het zelfde deed, is de strijd over belijdenis en belijden buitengewoon actueel.

Nu valt er echter weinig te hopen voor wie nog altijd uitzien naar een wezenlijk terugkeeren der Hervormde Kerk tot de belijdenis. Reeds de wijze, waarop men in de kringen van „Kerkopbouw” (en ook van „Kerkherstel”) de belijdenis (in het algemeen) tracht te taxeren en haar karakter te bepalen, is zelf in strijd met de belijdenis. Dat blijkt reeds uit de opmerking van het rapport, dat de „grenzen” en de „vormen” waarin „de kerk” haar „interpretatie” der „ver-kondiging” geeft, niet in volstrekt geldige belijdenissen kunnen worden vastgelegd.

Op zichzelf is dat natuurlijk volkomen juist. Want de belijdenis is altijd zelf de eerste geweest om te verklaren, dat zij slechts gelden wil, zoover zij met de Schrift overeenkomt.

Maar in het verband van dit „Kerkopbouw”-rapport bedoelt dan ook de uitspraak iets heel anders. Aan terugkeer naar de oude opvatting hierboven vermeld (de belijdenis appellabel aan de Schrift) denkt men niet. Zulk een terugkeer wordt feitelijk reeds hierdoor onmogelijk gemaakt ja, bij den wortel afgesneden, dat men in de Schrift alles wil „onderzoeken”, „met het oog op zijn grooteren of geringeren afstand van Christus”. Wat dit beteekent? Wel, nog zeer onlangs hebben wij een artikel in ons blad gegeven over „centrum en periferie, in verband met de belijdenis”. Nu achteraf blijkt dit artikel actueeler dan wij zelf vermoedden, want in deze vandaag ons onder de oogen gekomen brochure van „Kerkopbouw” treffen we in bedoeld artikel besproken en veroordeelde theorie in levende lijve.

Trouwens, het rapport verklaart zelf, dat met terzake van de bijbelboeken de grens tusschen „canoniek” en „apocrief” niet zoo absoluut mag trekken als de Nederlandsche geloofsbelijdenis dat doet. De Schrift heeft dus geen vaste grenzen meer; vroeger was, naar het heette, Gods Woord „in” de Schrift; tegenwoordig is het „in de buurt” van de Schrift; „op en om haar erf”. De gezonde, en voor het minst concrete opvatting der oude gereformeerden, volgens wie men de belijdenis inderdaad kon toetsen aan de Schrift, wordt hier natuurlijk voor altijd afgesneden. Te meer ook, omdat de gereformeerde theorie slecht aanvaardbaar is, wanneer men tevens geloof, dat de Schrift duidelijk en doorzichtig is. De schrijvers van „Kerkopbouw” echter beweren, dat men de duidelijkheid of doorzichtigheid der Heilige Schrift slechts aldus verstaan mag: dat is Christus' licht de Schrift doorzichtig wordt.

Hoeveel deze verzekering waard is, krijgt men te zien, wanneer men enkele regels later zich hoort verkwenden, dat Christus niet in de bijbel, maar in Zijn kerk leeft, die Zijn lichaam op aarde is. M.a.w., de Schrift is pas doorzichtig in het licht van Christus. Maar wat Christus' licht is, dat moet uit de kerk blijken. Want in haar „leeft” Hij. En kan dat de kerk soms „uitmaken”, wat in haar Christus' licht, en wat in haar „onchristelijke duisternis” is? Geen sprake van: reeds dat fatale woord „uitmaken” is veel te veel gezegd. Want bij meerderheid van stemmen kan de kerk niet „uitmaken”.

Men blijft dus in een cirkeltje rond draaien. Men kan wel verzekeren, dat de traditie op deze manier een veel grootere waarde krijgt dan vaak erkend wordt (zults dan vanwege het feit, dat Christus „leeft” in de kerk) maar

deze (ons ver-
sen der tra-
prijs van ee-
immers de S-
ste deel va-
de belijdenis
immers niets
de traditie; d-
den mensch?

Wij herinn-
porteurs van
stemmen niet
een „prima-
gezag bekleed
op dit punt
slechts in
van alle e-
hebben er m-
stemmen ui-
Want wanne-
uitspraken, v-
was dit — E-
spraak van l-
cies zoals c-
stemmen, m-
op bepaalde
dan „formee-
en verklaart
neer als in
een wijze a-
mule voor c-
gesteld was,
verzekering,
naar de Sch-
gelijkheid
ter de ju-
aan het
schouwin-
En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-

En daarom
gevecht, wa-
dat het na-
instantie als
gezag van d-
geleek m-
heen hij v-
gezagstan-
was de Sch-
over den ble-
Want Hij
spreekt niet
anders. In-
dan is alle
komt, geen
die Hij wil
een richting
„wind van l-
hij wil, ook
hun geblaa-
het tragisch
tollen en d-